

Leo Trotskij: ILP och Fjärde internationalen

Halvvägs

(18 september 1935)

Ur *New International*, [Vol II nr 7](#), december 1935, s 215–220. Även i *Writings 1935-36*, s 134-151, varifrån efterskriften har tagits. I övrigt översatt från versionen på [MIA](#). Översättning, Göran Källqvist.]

Om vi bortser från det nederländska Revolutionära socialistpartiet, som befinner sig under Fjärde internationalens fana, kan vi tryggt säga att det brittiska ILP [International Labour Party – Internationella arbetarpartiet] befinner sig längst till vänster bland de partier som är anslutna till London-Amsterdam-byrån. Till skillnad från SAP, som nyligen har gått åt höger, till den allra dummaste småborgerliga pacifismens sida, har ILP otvivelaktigt genomgått en verklig utveckling åt vänster. Det visade sig definitivt vid Mussolinis rovgiriga angrepp på Etiopien. Angående frågan om Nationernas förbund, om den roll som den brittiska imperialismen spelar, och om Labourpartiets ”fredliga” politik, har **New Leader** kanske publicerat de bästa artiklarna i hela arbetarpressen. Men en svala gör ingen sommar, och inte heller avgör några få utmärkta artiklar ännu ett partis politik. Det är jämförelsevis enkelt att inta en ”revolutionär” ståndpunkt i frågan om krig, men det är ytterst svårt att från denna ståndpunkt dra *alla de nödvändiga teoretiska och praktiska slutsatserna*. Ändå är det just detta som är uppgiften.

Komprometterad av erfarenheterna 1914-1918 har socialpatriotismen idag hittat en ny källa att få näring från, nämligen stalinismen. Tack vare detta får den borgerliga chauvinismen möjlighet att rikta ett frenetiskt angrepp mot de revolutionära internationalisterna. De vacklande elementen, de så kallade centristerna, kommer oundvikligen att kapitulera inför den chauvinism som slår till strax innan kriget, eller när det bryter ut. De kommer förvisso att ta betäckning bakom argumentet för ”enhet”, behovet att inte bryta med massorganisationerna, och så vidare. Hyckleriet yttrar sig på mycket varierande sätt, vilket ger centristerna en fasad för sin feghet inför den borgerliga allmänna opinionen, men de fyller alla samma syfte: att dölja kapitulationen. ”Enhet” med socialpatrioterna – inte en tillfällig samexistens med dem i en gemensam organisation med utsikt att föra kamp mot dem, utan enhet som en princip – är enhet med sin egen imperialism, och följaktligen en öppen splittring med andra länders proletariat. Centristernas princip om *enhet till varje pris* förbereder skadligast tänkbara splittring, utefter de imperialistiska motsättningarnas linjer. Redan idag kan vi i Frankrike se hur **Spartacus**-gruppen översätter SAP:s teorier till franska, och i namn av ”enhet” med massorna förespråkar politisk kapitulation inför Blum, som var och är den franska imperialismens viktigaste ombud inom arbetarklassen.

Efter brytningen med Labourpartiet kom ILP i nära kontakt med det brittiska kommunistpartiet, och via det med Kommunistiska internationalen. De akuta ekonomiska svårigheter under vilka **New Leader** arbetar idag tyder på att ILP lyckades bevara sitt fullständiga ekonomiska oberoende från sovjetbyråkratin och dess korruptionsmetoder. Det kan bara vara en källa till tillfredsställelse. Men förbindelserna med kommunistpartiet passerade icke desto mindre inte utan att lämna spår: trots sitt namn blev inte ILP verkligt *oberoende*, utan förvandlades till en sorts bihang till Kommunistiska internationalen. Det lade inte tillräcklig uppmärksamhet vid massarbete, som inte går att genomföra utan fackföreningarna och Labourpartiet. Istället förfördes det av Amsterdam-Pleyels maskerad, Antiimperialistiska förbundet och andra ersättningar för revolutionär aktivitet. Som ett resultat av det såg det för arbetarna ut som ett *andra klassens kommunistparti*. Så ILP:s ogynnsamma ställning uppstod inte av en slump, den betingades av att det saknade en fast principiell grund. Det är inte någon hemlighet att stalinismen under lång tid imponerade på ILP:s ledare med de auktoriserade formuleringar som utgör byråkratins bedrägliga förfälskning av leninismen. För mer än två år sedan försökte författaren till denna artikel med hjälp av flera artiklar och brev nå en överenskommelse med ILP:s ledare. Försöket blev resultatlöst. Under den perioden ansåg ILP:s ledare att vår kritik av Kommunistiska internationalen var ”fördomsfull” och ”fraktionell”, kanske till och med ”personligt” motiverad. Det återstod bara att låta tiden tala. För ILP har de senaste två åren varit sparsamma med framgångar men rika på erfarenheter. Kommunistiska internationalens socialpatriotiska förfall, som är en direkt konsekvens av teorin om och praktiken av ”socialism i ett land”, förvandlades från en *förutsägelse* till ett levande, obestridligt *faktum*. Har ILP:s ledare helt och fullt utforskat betydelsen av detta faktum? Är de redo och förmögna att dra alla nödvändiga slutsatser av det? ILP:s framtid beror på svaret på dessa frågor.

Från pacifism i riktning mot proletär revolution – det har otvivelaktigt varit den allmänna tendensen i ILP:s utveckling. Men denna utveckling har ännu långtifrån nått fram till ett fullständigt program. Än värre: ILP:s ledare är inte opåverkade av det tyska SAP:s urgamla och erfaret opportunistiska blandning, och har till synes stannat halvvägs och fortsätter att avvakta.

På följande kritiska rader ämnar vi främst dröja vid två frågor: ILP:s inställning till *generalstrejken* i samband med kampen mot kriget, och ILP:s ståndpunkt i frågan om *internationalen*. I både den sistnämnda och förstnämnda frågan finns det delar av en halvvägsinställning: i frågan om generalstrejken tar denna tvekan formen av *radikalt frasmakeri*; i frågan om internationalen stannar tvekan innan ett *radikalt beslut*. Och ändå är marxismen, och leninismen som en direkt fortsättning av denna lära, helt oförsonlig, både mot benägenheten till radikalt frasmakeri och mot rädslan för radikala beslut.

Generalstrejkens olika kategorier

Frågan om generalstrejken har en lång och rik historia, både i teorin och praktiken. Ändå betar sig ILP:s ledare som om det är första gången de stöter på tanken om en generalstrejk som ett sätt att hindra krig. Det är deras största misstag. Improvisationer är otillåtna just i frågan om generalstrejken. Världens erfarenheter av kamp under de senaste 40 åren har *i grunden* bekräftat det Engels hade att säga om generalstrejken mot slutet av 1800-talet, huvudsakligen på grundval av chartis-

ternas och delvis belgarnas erfarenheter. Den 3 november 1893 skrev Engels ett brev till Kautsky, där han på följande sätt varnade de österrikiska socialdemokraterna för en alltför oklar inställning till generalstrejken:

Du anmärker själv att barrikaderna har blivit föråldrade (även om de skulle kunna visa sig användbara på nytt om armén till en tredjedel eller två femtedelar skulle bli socialistisk, och frågan skulle uppstå om att ge dem möjlighet att vända bajonetterna åt andra hållet), men den politiska strejken måste antingen visa sig segerrik direkt bara genom att hota (som i Belgien där armén var väldigt ostadig) eller så måste den sluta i ett kolossalt fiasko, eller slutligen *leda direkt till barrikaderna*.

Dessa kortfattade meningar utgör för övrigt en utomordentlig framställning av Engels åsikter om ett antal frågor. Oräkneliga kontroverser rasade om Engels berömda inledning till Marx' **Klasstriderna i Frankrike 1848-1850** (1896), en inledning som på sin tid förändrades och förkortades i Tyskland med tanke på censuren. Borgarbrackor av alla nyanser har under de senaste 40 åren hundratals och tusentals gånger hävdat att "Engels själv" uppenbarligen en gång för alla hade avvisat alla de gamla "romantiska" metoderna med gatustrider. Men det finns inget behov att hänvisa till det förgångna: man behöver bara läsa de nutida och synnerligen okunniga och motbudande diskussioner som Paul Faure, Lebas och andra för om detta ämne, och som är av uppfattningen att alla frågor om ett väpnat uppror är "blanquism". Om Engels förkastade något så var det först av allt *kupper*, dvs. en *liten minoritets olägliga* febrila aktivitet, och samtidigt för det andra föråldrade metoder, dvs. former och metoder för gatustrider som inte motsvarar de nya teknologiska förhållandena. I brevet som citeras ovan rättar Engels i förbigående Kautsky, som om han talade om något självklart: barrikader har blivit "föråldrade" bara i den meningen att den borgerliga revolutionen har dragit sig tillbaka till det förgångna, och tiden för socialistiska barrikader ännu inte har kommit. Det krävs att armén till en tredjedel eller ännu hellre två femtedelar (siffrorna anges förstås bara som en illustration) blir genomsyrad av sympati för socialismen. Då skulle upproret inte vara en "kupp", då skulle barrikaderna åter komma till sin rätt – förvisso inte 1848 års barrikader, men de nya "barrikaderna" tjänar samma mål: att hejda arméns offensiv mot arbetarna, ge soldaterna möjlighet och tid att känna upprorets kraft, och med hjälp av detta skapa de mest gynnsamma förhållandena för att armén ska kunna gå över till upprorsmakarnas sida. Vad långt dessa Engels' rader – inte ungdomens utan den 73 år gamle mannens – är ifrån en enfaldig och reaktionär inställning till barrikaderna, som ett stycke "romantik"! Kautsky har ansett det lämpligt att publicera detta anmärkningsvärda brev alldeles nyligen, 1936! Utan att gå i direkt polemik mot Engels, som han aldrig förstod *helt och fullt*, säger Kautsky självbelåtet i en specialnot, att han i slutet av 1893 själv hade publicerat en artikel där han "utvecklade fördelarna med de demokratiskt proletära kampmetoderna framför våldspolitik i demokratiska länder". Dessa anmärkningar om "fördelar" (som om proletariatet har frihet att välja!) har en särskild klang idag, efter att Weimardemokratins politik, inte utan Kautskys samarbete, fullständigt har visat alla sina ... nackdelar. För att inte lämna några tvivel om sin egen inställning till Engels' uppfattningar, fortsätter Kautsky och tillägger: "Jag försvarade då samma politik som jag försvarar idag." För att försvara "samma politik" behövde Kautsky bara bli medborgare i Tjeckoslovakien: frånsatt passet har inget förändrats.

Men låt oss återvända till Engels. Som vi har sett skiljer han mellan tre fall vad gäller den politiska

strejken:

(1) Regeringen *skräms* av generalstrejken och gör redan från början, utan att saker och ting får gå till en öppen sammandrabbning, eftergifter. Engels pekar på arméns ”ostadiga” tillstånd i Belgien som ett grundläggande villkor för den belgiska generalstrejkens framgång (1893). En något liknande situation, men i mycket mer kolossal skala, såg vi i Ryssland i oktober 1905. Efter det bedrövliga resultatet av det rysk-japanska kriget, föreföll den tsaristiska armén i alla fall extremt otillförlitlig. Regeringen i Petersburg hade blivit dödligt panikslagen av strejken och gjorde de första konstitutionella eftergifterna (*Manifestet*, 17 oktober 1905).

Men det är bara alltför uppenbart, att utan att ta till avgörande strider kommer den härskande klassen bara att göra eftergifter som inte rör grunden till dess makt. Det var just så situationen var i Belgien och Ryssland. Är sådana fall möjliga i framtiden? De är oundvikliga i länderna i Orienten. Allmänt sett är de mindre troliga i länderna i väst, trots att de även där är fullt möjliga som delvisa episoder under revolutionens utveckling.

(2) Om armén är tillräckligt tillförlitlig och regeringen känner sig säker; om en politisk strejk förkunnas uppifrån, och den samtidigt inte är avsedd för avgörande strider utan för att ”skrämma” fienden, då kan den med lätthet visa sig vara ett rent äventyr och avslöja sin totala maktlöshet. Till detta bör vi lägga, att efter de första erfarenheterna av generalstrejken, vars nymodighet retade både folkmassornas och regeringarnas fantasi, så har det gått flera decennier – om vi inte räknar med de halvt bortglömda chartisterna – då kapitalets strateger har samlat enorma erfarenheter. Det är därför en generalstrejk, speciellt i de gamla kapitalistiska länderna, kräver noggranna marxistiska bedömningar av alla konkreta omständigheter.

(3) Slutligen återstår en generalstrejk som, med Engels ord, ”leder direkt till barrikaderna”. En sådan strejk kan antingen leda till fullständig seger eller till nederlag. Men att dra sig undan strider när de framtvingas av den objektiva situationen leder oundvikligen till det mest ödesdigra och demoraliserande av alla tänkbara nederlag. Resultatet av en revolutionär, upprorisk generalstrejk beror naturligtvis på styrkeförhållandena, som täcker ett stort antal faktorer: samhällets klasskiktning, proletariats specifika vikt, stämningarna bland småbourgeoisens lägre skikt, arméns sociala sammansättning och dess politiska stämningar, etc. Men bland villkoren för en seger innehas absolut inte sista platsen av ett *korrekt revolutionärt ledarskap, en klar förståelse av generalstrejkens förutsättningar och metoder och hur den övergår i öppen revolutionär kamp*.

Engels' klassificering får givetvis inte tas dogmatiskt. I dagens Frankrike handlar det otvivelaktigt inte om delvisa eftergifter utan om makten: det revolutionära proletariats eller fascismen – vilket? De arbetande massorna vill ha kamp. Men ledningen bromsar, lurar och demoraliserar arbetarna. En generalstrejk kan blossa upp, precis som rörelserna blossade upp i Toulon och Brest. Under dessa omständigheter och oavsett dess omedelbara resultat, kommer en generalstrejk naturligtvis inte att vara en ”kupp” utan ett nödvändigt skede i masskampen, ett nödvändigt medel för att kasta av sig ledarskapets förräderi, och inom arbetarklassen själv skapa de preliminära förutsättningarna för ett segerrikt uppror. I denna mening är de franska bolsjevik-leninisternas politik helt rätt, som har fört fram parollen om generalstrejk, och som förklarar villkoren för att den ska segra. SAP:s franska kusiner, spartakisterna, gick mot denna paroll, och tog redan under kampens inledning på sig rollen

som strejkbrytare.

Vi ska också lägga till att Engels inte pekade på en annan av generalstrejkens ”kategorier”, som det har funnits exempel av i England, Belgien och Frankrike och en del andra länder: vi talar om de fall där strejkens ledarskap på förhand, dvs. utan kamp, når en överenskommelse med klassfienden om strejkens förlopp och resultat. I ett visst ögonblick känner parlamentarikerna och fackföreningsledarna behov av att ge utlopp åt massornas samlade vrede, eller så tvingas de helt enkelt att gå i takt med en rörelse som har flammats upp över deras huvuden. I dessa fall kommer de att rusa in bakvägen till regeringen och få tillstånd att leda generalstrejken, förpliktigade att avsluta den så snabbt som möjligt utan att staten har blivit skadad på något sätt. Ibland men långtifrån alltid lyckas de på förhand köpslå om några små eftergifter som kan fungera som fikonlöv för dem. Så gjorde de brittiska fackföreningarnas allmänna råd 1926. Så gjorde Jouhauz 1934. Så kommer de att agera även i framtiden. Att avslöja dessa föraktliga intriger bakom det kämpande proletariats ryggar utgör en viktig del av förberedelserna av generalstrejken.

Generalstrejken som ett sätt ”att stoppa krig”

Vilken sort tillhör den generalstrejk som ILP speciellt avser i händelse av en militär mobilisering, som ett sätt att stoppa kriget redan under dess inledning?¹ Vi vill redan på förhand säga: den avser den mest tanklösa och olyckliga av alla tänkbara sorter. Det betyder inte att revolutionen aldrig kan sammanfalla med mobiliseringar eller med ett krigsutbrott. Om en utbredd revolutionär rörelse utvecklas i ett land; om den leds av ett revolutionärt parti som har massornas förtroende och är förmöget att gå ända till slutet; om regeringen trots den revolutionära krisen, eller just på grund av en sådan kris, tappar huvudet och kastar sig huvudstupa in i ett krigsäventyr – då kan de militära mobiliseringarna fungera som en kraftfull impuls för massorna, leda till en generalstrejk bland järnvägsarbetarna, fraternisering mellan de mobiliserade och arbetarna, att viktiga centra erövrats, sammandrabbningar mellan upprorsmakare och polisen och arméns reaktionära delar, upprättandet av lokala arbetar- och soldatråd, och slutligen ett fullständigt störtande av regeringen, och följaktligen att kriget stoppas. Ett sådant fall är teoretiskt möjligt. Om, med Clausewitz’ ord, ”kriget är en fortsättning på politiken med andra medel”, då är också kampen mot kriget en fortsättning av en revolutionär klass’ och dess partis hela föregående politik. Härav följer att en generalstrejk bara kan hamna på dagordningen som en kampmetod mot mobiliseringar och krig om hela den föregående utvecklingen i landet har satt revolution och väpnat uppror på dagordningen. Men som en ”speciell” kampmetod mot militär mobilisering vore en generalstrejk ett rent äventyr. Förutom ett möjligt men ändå exceptionellt fall där en regering kastar sig ut i krig för att undkomma en revolution som hotar den direkt, är det fortfarande som allmän regel så att regeringen känner sig allra starkast, och följaktligen allra minst benägen att skrämmas av en generalstrejk, just före, under och efter en mobilisering. De patriotiska stämningar som beledsagar en mobilisering gör, tillsammans med skrällen för krig, att det som allmän regel är hopplöst att genomföra just en generalstrejk. De allra djärvaste elementen, som utan att ta hänsyn till omständigheterna kastar sig in i kamp, skulle krossas. Nederlaget och utplånandet av en del av förtruppen skulle för lång tid göra det svårt med revolutionärt arbete i den atmosfär av missnöje som kriget orsakar. En konstgjort framkallad strejk

1 Jmfr **What the ILP Stands For**, en samling av partiets grundläggande dokument.

skulle oundvikligen förvandlas till en kupp, och till ett hinder på vägen till revolutionen.

I sina teser, som antogs i april 1935, skriver ILP så här:

Partiets politik syftar till att använda en *generalstrejk* för att stoppa kriget och till en *samhällsrevolution* om kriget skulle bryta ut.

En förvånansvärt exakt men – tyvärr – fullständigt fiktiv förpliktelse! Generalstrejken skiljs här inte bara från samhällsrevolutionen, utan ställs också mot den som en speciell metod för att ”stoppa kriget”. Det är anarkisternas ålderdomliga uppfattning, som livet själv krossade för längesedan. En generalstrejk utan ett segerrikt uppror kan inte ”stoppa kriget”. Om upproret inte är möjligt under mobiliseringsförhållandena, då är också en generalstrejk omöjlig. I ett senare stycke läser vi:

ILP kommer att yrka på en generalstrejk mot den brittiska regeringen, om detta land på något sätt blir inblandat i ett angrepp på Sovjetunionen ...

Om det går att förekomma *något* krig med en generalstrejk, då är det förstå än mer nödvändigt att stoppa krig *mot Sovjetunionen*. Men här går vi in i illusionernas sfär: att i teserna skriva in att en generalstrejk är *straffet* för ett visst *allvarligt brott* som regeringen begår är att begå synden revolutionärt frasmakeri. Om det gick att utlysa en generalstrejk efter eget gottfinnande, då vore det bättre att utlysa den idag för att hindra den brittiska regeringen från att strypa Indien och samarbeta med Japan för att strypa Kina. ILP:s ledare kommer givetvis att säga till oss att de inte har makten att göra det. Men ingenting ger dem rätt att lova att de uppenbarligen har makt att utlysa en generalstrejk när mobiliseringarna genomförs. Och om de kunde det, varför då begränsa det till en strejk? I själva verket kommer partiets agerande under mobiliseringarna att härröra ur dess föregående framgångar och från situationen i landet i sin helhet. Men målet för en revolutionär politik ska inte vara en isolerad generalstrejk som ett speciellt sätt att ”stoppa kriget”, utan den proletära revolutionen, i vilken en generalstrejk mycket troligt kommer att ingå som en integrerad del.

ILP och internationalen

ILP bröt med Labourpartiet huvudsakligen för att behålla självständigheten för sin parlamentsgrupp. Vi tänker inte här diskutera huruvida splittringen var riktig i det *givna ögonblicket*, och om ILP fick de förväntade fördelarna av den. Vi tror inte det. Men faktum kvarstår, att varenda engelsk revolutionär organisations inställning till massorna och klassen nästan helt sammanfaller med deras inställning till Labourpartiet, som baserar sig på fackföreningarna. *För närvarande* är frågan om att verka inne i Labourpartiet eller utanför det inte någon principiell fråga, utan en fråga om faktiska möjligheter. Utan en stark fraktion i fackföreningarna, och följaktligen i Labourpartiet, är ILP hursomhelst redan idag dömt till maktlöshet. Ändå lade ILP under lång tid mycket större vikt vid ”enhetsfronten” med det obetydliga kommunistpartiet än vid arbete i massorganisationerna. ILP:s ledare anser att oppositionens politik i Labourpartiet är felaktig utifrån helt oväntade överväganden: trots att

de (oppositionen) kritiserar partiets ledarskap och politik, kan de på grund av blockröstandet och partiets organisationsform, inte förändra verkställande kommitténs och parlamentsgruppens

sammansättning och politik inom den tidsperiod som krävs för att gå mot den kapitalistiska reaktionen, fascismen och kriget. (sid 8)

Den politik som oppositionen i Labourpartiet driver är obeskrivligt dålig. Men det betyder bara att det är nödvändigt att mot den ställa en annan, korrekt marxistisk politik inuti Labourpartiet. Är det inte så lätt? Givetvis inte! Men man måste kunna dölja sin aktivitet från sir Walter Citrines* och hans agents polisövervakning tills tiden blir lämplig. Men är det inte ett faktum att en marxistisk fraktion inte kan förändra Labourpartiets struktur och politik? Vi är helt överens om detta: byråkratin kommer inte att ge sig. Men revolutionärerna som agerar både inuti och utanför partiet kan och måste lyckas vinna över tiotusentals och hundratusentals arbetare. Den kritik som ILP riktar mot Labourpartiets vänsterflygel är uppenbart påhittad. Det finns mycket större anledning att säga att det lilla ILP genom att beblanda sig med det komprometterade kommunistpartiet och på så sätt dra sig undan från massorganisationerna, inte har en chans att bli ett massparti ”inom den tidsperiod som krävs för att gå mot den kapitalistiska reaktionen, fascismen och kriget”.

Således anser ILP att en revolutionär organisation redan idag måste existera självständigt, inom *nationella* ramar. Det kan förefalla som om den marxistiska logiken kräver att detta övervägande också ska tillämpas på den internationella scenen. En kamp mot kriget och för revolutionen är otänkbar utan en international. ILP anser att det måste existera *sida vid sida* med kommunistpartiet, och följaktligen *mot* kommunistpartiet, och med detta medger de behovet att mot Kommunistiska internationalen skapa – en ny international. Ändå drar inte ILP denna slutsats. Varför?

Om det enligt ILP:s åsikt gick att reformera Komintern så vore det dess plikt att ansluta sig till den och arbeta för att reformera den. Men om ILP har blivit övertygat om att Komintern är oförbätterlig, så är det dess plikt att ansluta sig till oss i kampen för Fjärde internationalen. ILP gör ingetdera. Det stannar halvvägs. Det är ute efter att upprätthålla ”vänskapligt samarbete” med Kommunistiska internationalen. *Om det bjuds in till Kommunistiska internationalens nästa kongress* – så står det ordagrant i dess Aprilteser från i år! – så kommer det där att kämpa för sin ståndpunkt och i ”den revolutionära socialismens enhets” intressen. Till synes förväntade sig ILP att bli ”inbjuden” till internationalen. Det betyder att dess psykologi i förhållande till internationalen är som en *gäst*, inte som en *värd*. Men Komintern bjöd inte in ILP. Vad ska de göra nu?

Det är för det första nödvändigt att förstå att det inte går att bygga verkligt *självständiga* arbetarpartier – inte bara självständiga från borgarklassen utan också från båda de förstörda internationallerna – om det inte finns ett nära internationellt band mellan dem, på basis av samma principer, och under förutsättning att det finns ett levande utbyte av erfarenheter och vaksam ömsesidig kontroll. Uppfattningen att nationella partier (vilka? på vilken grund?) först måste bildas och först senare förenas i en ny international (hur ska då en gemensam principiell grund garanteras?) är en parodisk upprepning av Andra internationalens historia: både Första och Tredje internationalen byggdes på ett annat sätt. Men idag, under den imperialistiska periodens förhållanden, efter att den proletära förtruppen i alla länder i världen har gått igenom decennier av enorma och gemensamma erfarenheter, inklusive de två internationalernas sammanbrott, är det helt otänkbart att bygga nya, marxistiskt revolutionära partier utan direkta kontakter med samma arbete i andra länder. Och det betyder

* Walter Citrine (1887-1983) var ledare för den brittiska fackföreningsrörelsen och medlem i Labourpartiet – öa.

att bygga den Fjärde internationalen.

”Internationella byrån för revolutionärt socialistisk enhet” (IAG)

ILP har förvisso en viss internationell förening i reserv, nämligen Londonbyrån (IAG). Är den början till en ny international? Definitivt inte! ILP går mot ”splittring” mer bestämt än någon annan deltagare: inte för inte har byrån på sin fana skrivit in ... ”enhet” (och då består den ändå av organisationer som själv *splittrade*). Enhet med vilka? ILP suktar synnerligen mycket efter att se alla revolutionärt socialistiska organisationer och Kommunistiska internationalens alla sektioner förenade i en enda international, och att den internationalen har ett bra program. Vägen til helvetet kantas av goda avsikter. ILP:s ståndpunkt är särskilt meningslös eftersom ingen annan delar den inom Londonbyrån. Å andra sidan har Kommunistiska internationalen dragit de socialpatriotiska slutsatserna av teorin om socialism i ett land, och strävar idag efter en allians med mäktiga reformistiska organisationer, och ingalunda med svaga revolutionära grupper. ILP:s Aprilteser tröstar oss:

... men de (dvs. Londonbyråns andra organisationer) håller med om att frågan om en ny international nu är teoretisk (!) och att den form (!) som en återuppbyggd international kommer att ta är beroende av historiska händelser (!) och den verkliga arbetarkampens utveckling. (s 20)

Anmärkningsvärt resonemang! ILP kräver enhet mellan de ”revolutionärt socialistiska organisationerna” och Kommunistiska internationalens sektioner. Men det finns inte och kan inte finnas någon önskan från någondera för ett sådant enande. ”Men”, tröstar sig ILP, de revolutionärt socialistiska organisationerna är överens om ... vad? Om att det än idag fortfarande är omöjligt att förutse vilken ”form” en ombildad international kommer att få. Av denna orsak sägs själva frågan om en international (”Proletärer i alla länder, förena er!”) vara ”teoretisk”. Med samma berättigande skulle man kunna förkunna att frågan om socialismen är teoretisk, eftersom det är okänt vilken form den kommer att ta. Dessutom är det omöjligt att uppnå den socialistiska revolutionen med hjälp av en ”teoretisk” international.

För ILP befinner sig frågan om ett *nationellt* parti och frågan om *internationalen* på två olika plan. Vi får höra att frågan om krig och fascism kräver ett *omedelbart* arbete för att bygga ett nationellt parti. Vad gäller internationalen är frågan ... ”teoretisk”. Opportunismen visar sig inte så tydligt och ovedersägligt som i detta sätt att principiellt ställa ett nationellt parti i motsats till internationalen. Den ”revolutionärt socialistiska enhetens” fana är bara täckmantel för den gapande klyftan i ILP:s politik. Har vi inte rätt att säga att Londonbyrån är en tillfällig tillflyktsort för vacklare, kringvandrande individer och de som hoppas få bli ”inbjudna” till en av de existerande internationalerna?

ILP och Kommunistiska internationalen

Samtidigt som ILP tillstår att kommunistpartiet har en ”revolutionär och teoretisk grund”, så ser de ”sektarism” i dess agerande. Denna karakterisering är ytlig, ensidig och i grunden felaktig. Vilken ”teoretisk bas” tänker ILP på? Är det Marx’ **Kapitalet**, Lenins **Samlade verk**, resolutionerna från

Kominterns första kongresser – eller det eklektiska program som Komintern antog 1928, den eländiga teorin om den ”tredje perioden”, ”socialfascism” och slutligen de senaste socialpatriotiska erkännandena?

ILP:s ledare låtsas (åtminstone var det fallet fram till igår) att Kommunistiska internationalen har bevarat den teoretiska grund som Lenin byggde. Med andra ord likställer de leninism och stalinism. Förvisso klarar de inte av att bestämma sig för att säga det rent ut. Men genom att med tystnad förbigå den enorma kritiska strid som ägde rum först i Kommunistiska internationalen och sedan utanför den, genom sin vägran att studera den kamp som ”vänsteroppositionen” (bolsjevik-leninisterna) förde, och bestämma vilken inställning de ska ha till den, visar sig ILP:s ledare vara motsträviga småstadsbor i frågor rörande världsrörelsens område. Med detta hyllar de den trångsynta arbetarrörelsens sämsta traditioner. I själva verket har Kommunistiska internationalen ingen teoretisk grund. Vilken sorts teoretisk bas skulle det kunna vara, när gårdagens ledare, som Bucharin, sägs vara ”borgerliga liberaler”, när ledarna från i förrgår, som Zinovjev, spärras in i fångelser som ”kontrarevolutionärer”, medan Manuilskij, Lozovskij, Dimitrov och Stalin själv i allmänhet aldrig brydde sig särskilt mycket om teoretiska frågor.

Anmärkningen om ”sektarism” är inte mindre felaktig. En *byråkratisk centrism* som försöker dominera arbetarklassen är inte sektarism utan en specifik återspeglning av sovjetbyråkratins despotiska styre. Efter att ha bränt fingrarna krälar dessa herrar idag feigt inför reformismen och patriotismen. ILP:s ledare tog SAP-ledarnas (dåliga rådgivare!) påstående för sanning, att Komintern skulle vara toppen, om det inte vore för dess ”ultravänsteristiska sektarism”. Nu har den sjunde kongressen avvisat de sista resterna av ”ultravänsterism”, men resultatet blev inte att Kommunistiska internationalen steg högre utan bara att den sjönk ännu lägre, och förlorade all rätt till en självständig politisk existens. Ty Andra internationalens partier är hursomhelst lämpligare för en blockpolitik med borgarklassen och för att patriotiskt förstöra arbetarna: de har en imponerande opportunistisk meritlista bakom sig, och de väcker mindre misstankar bland sina borgerliga allierade.

Tycker inte ILP:s ledare att de efter den sjunde kongressen på ett radikalt sätt borde ompröva sin hållning till Kommunistiska internationalen? Om det är omöjligt att reformera Labourpartiet så finns det oändligt mycket mindre chanser att reformera Kommunistiska internationalen. Det enda som återstår är att bygga en ny international. Det är sant att det fortfarande finns ganska många ärliga revolutionära arbetare i kommunistpartiernas led. Men de måste ledas ut från Kominterns träsk till den revolutionära vägen.

”Arbetardeputerades råd” och den nya internationalen

Både det revolutionära erövrandet av makten och proletariats diktatur finns med i ILP:s program. Efter händelserna i Tyskland, Österrike och Spanien har dessa paroller blivit obligatoriska. Men det betyder inte alls att de får ett revolutionärt innehåll i alla situationer. I alla länder finns det en Zyromski som inte generas av att kombinera ”proletariats diktatur” med den allra skändligaste patriotism, och för övrigt har ett sådant bluffmakeri blivit alltmer på modet. ILP:s ledare är inte socialpatrioter. Men så länge de inte har sprängt broarna till stalinismen kommer deras internationalism att förbli halvt platonisk.

ILP:s Aprilteser gör att vi kan närma oss samma fråga ur en ny synvinkel. I teserna ägnas två speciella stycken (27 och 28) åt de framtida brittiska arbetardeputerades råd. De innehåller ingenting fel. Men det är nödvändigt att poängtera att råd (sovjeter) som sådana bara är en *organisatorisk form* och inte alls någon sorts oföränderlig princip. Marx och Engels gav oss teorin om den proletära revolutionen, delvis i sin analys av Pariskommunen, men de har inte ett ord att säga om råden. I Ryssland fanns det socialistrevolutionära och mensjevnikiska sovjeter (råd), dvs. antirevolutionära sovjeter. I Tyskland och Österrike leddes råden 1918 av reformister och patrioter och de spelade en kontrarevolutionär roll. På hösten 1923 i Tyskland fullföljdes rådets roll i själva verket av fabrikskommittéerna, som kunde ha säkerställt revolutionens fullständiga seger om det inte hade varit för kommunistpartiets fega politik under Brandler och kompanis ledning. Således är parollen om råd, som organisatorisk form, i sig själv inte av principiell karaktär. Vi invänder givetvis inte mot att ta med råd som ”allomfattande organisationer” (s 11) i ILP:s program. Bara att parollen inte får förvandlas till en fetisch, eller ännu värre till en tom fras, som i de franska stalinisternas händer (”Makten till Daladier!” – ”Sovjeter överallt!”)

Men vi är intresserade av en annan sida av frågan. Stycke 28 i teserna lyder:

Arbetarråden kommer att uppstå i sin slutgiltiga form under den faktiska revolutionära krisen, men partiet måste *ständigt förbereda för* att organisera dem. (vår kursivering)

Låt oss, med detta i åtanke, jämföra ILP:s inställning till de framtida råden med sin egen inställning till den framtida internationalen: det felaktiga i ILP:s ståndpunkt kommer då att framstå helt klart. I förhållande till internationalen får vi höra generaliseringar i SAP:s anda: ”den form som en återuppbyggd international kommer att ta är beroende av historiska händelser och den verkliga arbetarkampens utveckling.” På denna grundval drar ILP slutsatsen att frågan om internationalen är rent ”teoretisk”, dvs. på empiristernas² språk, *overklig*. Samtidigt sägs det: ”Arbetarråden kommer att uppstå i sin slutgiltiga form under den faktiska revolutionära krisen, men partiet måste *ständigt förbereda för* att organisera dem.” Det är svårt att bli mer hopplöst förvirrad. ILP tar till direkt motsatta resonemang i frågan om råden och frågan om internationalen. I vilket fall har det fel? I båda. Teserna vänder upp och ner på partiets verkliga uppgifter. Råden utgör en *organisatorisk form* och bara en *form*. Det finns inget annat sätt att ”förbereda för” råden än genom att tillämpa en riktig revolutionär politik på arbetarrörelsens alla områden: det finns inga speciella, specifika ”förberedelser för” råden. Det är något helt annat med internationalen. Medan råden bara kan uppstå under förhållanden med revolutionär oro bland de mångmiljonhövdade massorna, är internationalen alltid nödvändig: både på helger och vardagar, under perioder av offensiv såväl som reträtt, i freds- såväl som krigstid. Internationalen är inte alls en ”form” som härrör från ILP:s helt felaktiga formulering. Internationalen är först av allt ett *program* och ett system av *strategiska, taktiska och organisatoriska* metoder som härrör från det. På grund av historiska omständigheter skjuts frågan om brittiska råd upp under en oviss lång tid. Men frågan om internationalen, och även frågan om nationella partier, kan inte skjutas upp i en enda timme. Här har vi i princip två sidor av samma fråga. (Utan en marxistisk international är till och med de mest utvecklade nationella organisationerna dömda till inskränkthet, vacklan och hjälplöshet, och de avancerade arbetarna tvinga leva på en ersättning för

² Empirism är en filosofisk lära som menar att det enda som kan betraktas som tillförlitligt är det som kan beläggas erfarenhetsmässigt – öa.

internationalism.) Att tillkännage att uppbygget av Fjärde internationalen är ”rent teoretiskt”, dvs. onödigt, är att fejt avsäga sig vår epoks grundläggande uppgift. I sådant fall förlorar paroller om revolution, proletariats diktatur, råd, etc., nio tiondelar av sin betydelse.

Förutseende är överlägset ”förvåning!”

I **New Leader** från 30 augusti finns en utmärkt artikel: *Lita inte på regeringen!* Artikeln pekar på att faran för ”nationell enhet” kommer allt närmare ju mer krigsfaran ökar. Vid en tidpunkt då SAP:s olycksaliga ledare – bokstavligen! – uppmanar oss att efterlikna brittiska pacifister, skriver **New Leader**:

Den (regeringen) utnyttjar i själva verket entusiasmen för fred för att förbereda det brittiska folket för ett imperialistiskt krig.

Dessa rader är tryckta med kursiverad stil och uttrycker mycket exakt den småborgerliga pacifismens politiska funktion: genom att ge massorna ett platonskt utlopp för sin skräck för krig, gör pacifismen det ännu lättare för imperialismen att förvandla dessa massor till kanonmat. **New Leader** slår hårt mot Citrines och andra socialimperialisters patriotiska ståndpunkt, som (med citat från Stalin) följer efter Lansbury och andra pacifister. Men samma artikel uttrycker ”förvåning” över det faktum att de brittiska kommunisterna stöder Citrines politik i frågan om Nationernas förbund och ”sanktionerna” mot Italien (”förvånande stöd till Labours linje”). Artikelns ”förvåning” är akilleshälen hos ILP:s hela politik. När en person ”förvånar” oss med sitt oväntade beteende, betyder det bara att vi är dåligt bekanta med denna persons verkliga natur. Det är oändligt mycket värre när en politiker tvingas erkänna sin ”förvåning” över ett politiskt partis, och än mer en hel internationals, handlingar. För de brittiska kommunisterna genomför bara besluten från Kommunistiska internationalens sjunde kongress. ILP:s ledare är bara ”förvånade” på grund av att de inte har lyckats förstå Kommunistiska internationalens och dess sektioners verkliga natur. Ändå har den marxistiska kritiken av Kommunistiska internationalen en historia på 12 år bakom sig. Från den tidpunkt då den sovjetiska byråkratin gjorde teorin om ”socialism i ett land” till sin symbol för tro (1924) *förutspådde bolsjevik-leninisterna det oundvikliga nationalistiska och patriotiska förfallet av Kommunistiska internationalens sektioner*, och från och med då följde de kritiskt denna process under alla dess skeden. ILP:s ledare överraskades av händelserna bara på grund av att de hade ignorerat vår strömnings kritik. Privilegiet att ”förvånas” av stora händelser är de pacifistiska och reformistiska småborgarnas rättighet. Marxister, och i synnerhet de som gör anspråk på ledarskapet, måste kunna förutse och inte förvånas. Och vi kan i förbigående anmärka att det inte är första gången i historien som marxistiskt tvivel visade sig vara mer genomskådande än centristisk godtrogenhet.

ILP bröt med det mäktiga Labourpartiet på grund av detta partis reformism och patriotism. Och i ett genmäle till Wilkinson skriver **New Leader** idag att ILP:s oberoende rättfärdigas helt och fullt av Labourpartiets patriotiska ståndpunkt. Vad ska vi då säga om ILP:s oändliga flörtande med det brittiska kommunistpartiet, som nu svansar efter Labourpartiet? Vad ska vi säga om ILP:s längtan efter att gå samman med Tredje internationalen, som nu är första violinist i den socialpatriotiska orkestern? Är ni ”förvånade”, kamrater Maxton, Fenner Brockway och andra? Det duger inte för en

partiledning. För att sluta bli förvånad måste man kritiskt bedöma den väg man färdats och dra slutsatser för framtiden.

I augusti 1933 utfärdade bolsjevik-leninisternas delegation en speciell deklaration som officiellt föreslog att alla deltagare i Londonbyrån, bland dem ILP, tillsammans med oss skulle granska vår epoks samtliga grundläggande strategiska frågor, och i synnerhet att de avgjorde sin inställning till våra programmatiska dokument.

Men ILP:s ledare ansåg det vara under sin värdighet att syssla med sådana ärenden. Dessutom var de rädda för att de kunde kompromettera sig genom att umgås med en organisation som är måltavla för särskilt vildsinta och gemena förföljelser från byråkratin i Moskva: vi ska inte förbise det faktum att ILP:s ledare hela tiden väntade på en ”inbjudan” från Kommunistiska internationalen. De väntade, men det de väntade på materialiserades inte...

Är det möjligt att ILP:s ledare även efter den sjunde kongressen kommer att vara så djärva att de framställer saker och ting som att det bara var ett missförstånd att de brittiska stalinisterna visade sig vara den ärade sir Walter Citrines väpnare, och bara en mycket kort stund? Ett sådant knep vore ovärdigt ett revolutionärt parti. Vi vill hoppas att ILP:s ledare till sist kommer att inse hur lagenlig Kommunistiska internationalens fullständiga och obotliga sammanbrott som revolutionär organisation är, och att de kommer att dra de nödvändiga slutsatserna av det. De är enkla:

- Utarbeta ett marxistiskt program.
- Vända ryggen åt kommunistpartiets ledare och vända sig mot ... massorganisationerna.
- Stå under Fjärde internationalens fana.

På denna väg är vi beredda att gå sida vid sida med ILP.

Ett nödvändigt tillägg

I min artikel biföll jag ILP:s inställning i frågan om sanktioner. Senare skickade vänner mig ett viktigt brev från kamrat Robertson till ILP:s medlemmar. Kamrat Robertson anklagar partiets ledning för att ha pacifistiska illusioner, speciellt i frågan om att ”vägra” militärtjänst. Jag kan bara ansluta mig helhjärtat till det som sägs i kamrat Robertsons brev. ILP:s olycka är att det inte har ett verkligt marxistiskt program. Det är också därför dess bästa aktiviteter, som sanktionerna mot den brittiska imperialismen, alltid påverkas av pacifistiska och centristiska inslag.

L.T.